

**Ahvenanmaan Pelastakaa Lapset ry:n kirjallinen asiantuntijalausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta, HE 74/2023 vp**

Aluksi haluamme kiittää siitä, että saamme antaa kirjallisen asiantuntijalausunnon. Mielestämme on myös hyvä, että hallituksen esitys on kokonaisuudessa saatavilla ruotsiksi. Näin Ahvenanmaa kykenee muodostamaan kokonaiskuvan hallituksen esityksestä ja antamaan siitä lausunnon.

Pelastakaa Lapset ry on puoluepoliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton lasten oikeuksien puolesta työskentelevä järjestö, jonka työn perustana on lasten oikeuksien sopimus. Meidän tehtävämme lausunnonantajana on keskittyä lasten oikeuksiin. Meidän tehtävämme Suomen Pelastakaa Lapset ry:n paikallisyhdistyksenä on kiinnittää huomio ahvenanmaalaisiin lapsiin.

Asumistuki kuuluu sosiaalihuollon oikeudenalaan, jota koskevissa asioissa Ahvenanmaalla on lainsäädäntövalta Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 13 kohdan mukaan. Yleisen asumistuen soveltamisesta Ahvenanmaalla säädetään ahvenanmaalaisella blankettilailla. Yleisestä asumistuesta annetun lain soveltamisesta Ahvenanmaalla annetun maakuntalain, landskapslag (2015:4) om tillämpning på Åland av lagen om allmänt bostadsbidrag, mukaan yleisestä asumistuesta annettua lakia (938/2014), jäljempänä valtakunnan laki, sovelletaan Ahvenanmaalla maakuntalaissa mainituin poikkeuksin. Valtakunnan lain muutoksia on sovellettava Ahvenanmaalla siitä alkaen, kun ne tulevat voimaan valtakunnassa, jos kyseisen lain säännöksistä ei johdu muuta. Ahvenanmaan maakuntapäivät on aiemmin päättänyt, että tiettyjä valtakunnan lain muutoksia ei sovelleta Ahvenanmaalla, kuten vuonna 2017 voimaan tullutta enimmäisasumismenojen tason laskua ja opiskelijoiden siirtoa yleisen asumistuen piiriin. Tämä tarkoittaa sitä, että Ahvenanmaan maakuntapäivillä on myös nyt mahdollisuus päättää, että eduskunnalle ehdotettavia muutoksia ei sovelleta Ahvenanmaalla, vaan että valtakunnan lain säännöksiä sovelletaan Ahvenanmaalla siinä sanamuodossa, missä ne ovat yleisestä asumistuesta annetussa laissa (938/2014) 31.3.2024.

Ahvenanmaa rahoittaa asumistuen kustannukset yleisestä asumistuesta annetun lain soveltamisesta Ahvenanmaalla annetun maakuntalain (2015:4) 2 §:n mukaisesti. Asumistukeen oikeutetut Ahvenanmaalla asuvat saavat asumistukea maakunnan hallituksen varoista. Myös lain toimeenpanon kustannukset maksetaan maakunnan hallituksen varoista. Siksi Ahvenanmaalla maksettavaan asumistukeen tehtävillä muutoksilla ei ole suoranaista vaikutusta valtiontalouteen.

Yleisesti ottaen yhdyimme Suomen Pelastakaa Lapset ry:n sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 16.11.2023 antamaan kirjalliseen asiantuntijalausuntoon koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta.

**Arvio vaikutuksista ahvenanmaalaisiin kotitalouksiin ja lapsiin**

Koska Suomen lakiin ehdotettavilla muutoksilla on vaikutusta ahvenanmaalaisiin kotitalouksiin ja lapsiin, olisi tärkeää, että vaikutukset arvioitaisiin jo lain valmistelun yhteydessä, yhteistyössä

Jonna Varsa

Lapsen oikeuksien sopimuksesta vastaava

Lotta Angergård

Toiminnanjohtaja

**Ahvenanmaan Pelastakaa Lapset ry**

16.11.2023

Ahvenanmaan maakunnan hallituksen ja muiden asiaankuuluvien toimijoiden kanssa. Tämä edellyttää, että kaikki hallituksen esitykset julkaistaan heti ruotsiksi kokonaisuudessaan. Vaikutukset voivat olla Ahvenanmaalla erilaiset kuin valtakunnassa, koska esimerkiksi Ahvenanmaalla maksettavat sosiaalietuudet tietyiltä osin poikkeavat valtakunnassa maksettavista.

Hallituksen esitykseen ei sisälly syvällistä arviota esityksen vaikutuksista ahvenanmaalaisiin kotitalouksiin. Siinä todetaan vain, että ehdotetut muutokset vaikuttavat ahvenanmaalaisiin kotitalouksiin enemmän kuin muun Suomen kotitalouksiin. Ymmärrämme, että vaikutuksia ei analysoida sen tarkemmin tässä tapauksessa, koska asumistuki kuuluu Ahvenanmaan lainsäädäntövaltaan.

Valitettavasti myös "[Sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutusten arvioinnissa](#)", jonka sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi 9.10., Ahvenanmaa jätetään kokonaan vaikutusarvion ulkopuolelle *jaetun* toimivallan takia, ja koska Ahvenanmaalla maksettavat sosiaalietuudet tietyiltä osin poikkeavat valtakunnassa maksettavista. Toteamme myös, että sosiaaliturvaan suunnitellut muutokset koskevat eniten Ahvenanmaan toimivaltaan kuuluvia asioita, mutta eräät ehdotukset koskevat Ahvenanmaalla voimassa olevia tukia, ja näillä ehdotuksilla on vaikutusta Ahvenanmaahan. Työttömyysetuudet ovat esimerkki asiasta, jossa toimivalta on jaettu. Mekin annoimme siitä [lausunnon](#) ja toimimme esiin huolen siitä, että ehdotetut muutokset voivat vaikuttaa ahvenanmaalaisiin lapsiperheisiin eri tavoin kuin valtakunnan lapsiperheisiin, ja että esityksen vaikutukset ahvenanmaalaisiin lapsiperheisiin on tarpeen arvioida kunnolla etukäteen.

Ahvenanmaan Pelastakaa Lapset ry:n aiempi lausuntopalvelu.fi:n kautta antama lausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta:

*Lausuntopyynnön diaarinumero:* VN/20721/2023

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=16c6f1c8-9bcb-400c-80a9-7a863db4975d>

## **Ahvenanmaan tilanne**

Jos ehdotetut muutokset tulevat voimaan myös Ahvenanmaalla, katsomme, että taloudellisesti heikossa asemassa olevien lapsiperheiden hyvinvoinnin heikentäminen asumistukia leikkaamalla on kohtuutonta nykytilanteessa, jossa inflaatio on korkea ja lapsiperheet köyhtyvät.

Ahvenanmaan tilastokeskuksen (Ålands statistik- och utredningsbyrå, ÅSUB) tilastojen mukaan köyhyysriski on vuodesta 2015 saakka ollut yleisempää ahvenanmaalaisien lasten keskuudessa kuin Ahvenanmaan väestön keskuudessa keskimäärin. Heikoimmassa asemassa olevien lapsiperheiden sosiaalietuuksiin tehtävät leikkaukset eivät ole kestäväää talouspolitiikkaa, vaan niillä nyt mahdollisesti saavutettavat säästöt voivat sen sijaan johtaa kustannusten kasvuun tulevaisuudessa. Lisäksi leikkaukset vaikuttavat lapsiin välittömästi. Köyhyydessä kasvamisella voi olla vakavia vaikutuksia lapsiin. Se saattaa muun muassa kasvattaa lasten riskiä kärsiä

Jonna Varsa

Lapsen oikeuksien sopimuksesta vastaava

Lotta Angergård

Toiminnanjohtaja

**Ahvenanmaan Pelastakaa Lapset ry**

16.11.2023

aikuisiällä muita heikommasta fyysisestä ja psyykkisestä terveydestä ja joutua syrjäytymisvaaraan.

Hallituksen esityksen mukaan muutosten vaikutukset ovat tuntuvampia Ahvenanmaan kotitalouksissa kuin muun maan kotitalouksissa. Asumistuen piiristä tippuvien kotitalouksien osuus on suhteellisesti suurin Ahvenanmaalla (suhteellinen muutos tuensaajien määrässä on melkein -20 prosenttia Ahvenanmaalla). Euromääräisesti tuki tippuu Ahvenanmaalla keskimäärin 94 euroa kotitaloutta kohden. Manner-Suomen muissa maakunnissa (Uuttamaata lukuun ottamatta) muutos on keskimäärin 70–79 euroa kotitaloutta kohden. Tämä edellyttäisi sitä, että muutokset tulisivat voimaan myös Ahvenanmaalla.

Joulukuun 2022 tilastojen mukaan Ahvenanmaalla oli 536 yleiseen asumistukeen oikeutettua kotitaloutta. Näistä kotitalouksista 503 asui vuokra-asunnossa. Vuokra-asunnoille maksettavan yleisen asumistuen suuruus oli keskimäärin 329,79 euroa. Asumistukea saavista kotitalouksista 249 on lapsiperheitä. Näistä 188 kotitaloutta on yksinhuoltajaperheitä ja kaikista yksinhuoltajaperheistä 91 prosenttia on perheitä, joissa on yksinhuoltajaäiti, jolla on lapsia.

Hallituksen esityksen mukaan muutokset vaikuttavat kaikkiin yleisen asumistuen saajiin, joskin toimeentulotuen saajilla yleisen asumistuen pieneneminen kompensoituu täysimääräisesti toimeentulotuesta. Emme pidä tätä myönteisenä kehityksenä, koska toimeentulotuki on viimesijainen taloudellinen tuki. Toimeentulotukea on Ahvenanmaan tilastokeskuksen aiempien arvioiden mukaan vajaakäytetty Ahvenanmaalla muuhun Suomeen verrattuna. Ahvenanmaan tilastokeskuksen vuonna 2016 tekemän arvion mukaan toimeentulotuen käyttöaste (kuinka suuri osa toimeentulotuesta, johon ihmiset olisivat oikeutettuja, käytetään) Ahvenanmaalla on vain puolet koko Suomen käyttöasteesta. Alustavan analyysin mukaan Ahvenanmaan huomiota herättävän pieni käyttöaste voi johtua siitä, että potentiaaliset asiakkaat ovat erityisen haluttomia tuen käyttämiseen pienessä yhteisössä. Se voi johtua myös siitä, että asiakkaat eivät ole täysin tietoisia omista oikeuksistaan. Ahvenanmaalla toimeentulotukea haetaan eri viranomaiselta, eli kuntien sosiaalipalveluiden kuntayhtymältä, ruotsiksi Kommunernas socialtjänst (KST), kuin työttömyysetuuksia myöntävältä viranomaiselta, eli Ahvenanmaan työmarkkina- ja opintopalveluviranomaiselta (AMS). Kaikki muutosten jälkeen toimeentulotukeen oikeutetut perheet eivät pysty hakemaan sitä heidän raskaan elämäntilanteensa takia tai koska he eivät tiedä olevansa oikeutettuja toimeentulotukeen.

**Lisätietoja:**

Jonna Varsa, lapsen oikeuksien sopimuksesta vastaava: [jonna@raddabarnen.ax](mailto:jonna@raddabarnen.ax), +358 457 344 8483

Lotta Angergård, toiminnanjohtaja: [lotta@raddabarnen.ax](mailto:lotta@raddabarnen.ax), +358 457 3613 919

**Rädda Barnen på Ålands skriftliga sakkunnigyttrande till riksdagens social- och hälsovårdsutskott gällande regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om allmänt bostadsbidrag / RP 74/2023 rd**

Inledningsvis vill vi tacka för möjligheten att lämna ett skriftligt sakkunnigyttrande och vi välkomnar att hela RP finns på svenska. Det ger Åland en möjlighet att få en helhetsbild av RP och kan då avge ett yttrande.

Rädda Barnen är en partipolitiskt och religiöst obunden barnrättsorganisation som har barnkonventionen som grund i allt vårt arbete. Vårt uppdrag vid yttranden är att sätta fokus på barns rättigheter. Vår roll som lokalförening i Rädda Barnen Finland är att lyfta fram barnen på Åland.

Bostadsbidrag hör till rättsområdet för socialvård inom vilket Åland har lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 13 punkten självstyrelselagen (1991:71) för landskapet Åland. Åland har föreskrivit om tillämpningen av allmänt bostadsbidrag på Åland genom en blankettlag. Enligt landskapslag (2015:4) om tillämpning på Åland av lagen om allmänt bostadsbidrag ska lagen om allmänt bostadsbidrag (FFS 938/2014), nedan kallad rikslagen, tillämpas på Åland med de avvikelser som anges i landskapslagen. Ändringar av rikslagen ska tillämpas på Åland från det att ändringarna träder i kraft i riket, om inte annat följer av bestämmelserna i denna lag. Ålands lagting har tidigare bestämt att vissa ändringar av rikslagen inte tillämpas på Åland, så som sänkning av nivån på de maximala boendeutgifterna som trädde i kraft 2017 samt överföring av studerande till systemet med allmänt bostadsbidrag. Det betyder att Ålands lagting även nu har en möjlighet att bestämma att de ändringar som föreslås till riksdagen inte tillämpas på Åland utan att bestämmelser i rikslagen ska på Åland tillämpas i den lydelse de har i lagen om allmänt bostadsbidrag (FFS 938/2014) den 31 mars 2024.

Åland finansierar utgifterna för bostadsbidrag i enlighet med 2 § i landskapslagen (2015:4) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om allmänt bostadsbidrag. För den som har rätt till bostadsbidrag och är bosatt på Åland betalas bostadsbidrag ur landskapsregeringens medel. Likaså betalas kostnaderna som verkställigheten av lagen medför ur landskapsregeringens medel. Ändringar i bostadsbidrag på Åland påverkar därför inte statsfinanserna direkt.

I allmänt stödjer vi Rädda Barnen Finlands skriftligt sakkunnigyttrande till social- och hälsovårdsutskottet den 16.11.2023 gällande regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om allmänt bostadsbidrag.

**Bedömning av konsekvenser för hushåll och barn på Åland**

Det är viktigt att när de föreslagna lagändringarna i Finland påverkar också hushåll och barn på Åland borde konsekvenserna bedömas direkt i lagberedningsarbete, i samarbete med Ålands landskapsregering och andra relevanta aktörer. Detta förutsätter att alla regeringens propositioner publiceras direkt på svenska i sin helhet. Konsekvenserna kan bli annorlunda på

Åland än i riket på grund av att t.ex. de olika sociala förmånerna på Åland till viss del avviker från rikets.

I regeringens proposition analyseras inte konsekvenser för hushåll på Åland djupare. Det konstateras enbart att de föreslagna ändringarna påverkar hushållen på Åland mer än i de andra områden i Finland. Vi förstår att konsekvenserna inte analyseras djupare i det här fallet eftersom bostadsbidrag hör till Ålands lagstiftningsbehörighet.

Tyvärr noterar vi att också i "[Bedömningen av de totala konsekvenserna av ändringarna i den sociala tryggheten](#)" som Social- och hälsovårdsministeriet publicerade den 9 oktober lämnas Åland helt utanför konsekvensbedömningen på grund av *delad* behörighet och eftersom de olika sociala förmånerna på Åland till viss del avviker från rikets. Vi kan konstatera att de planerade ändringarna i den sociala tryggheten drabbar mest områden som hör till Ålands behörighet, men det finns vissa förslag som rör bidrag som gäller på Åland och där effekterna också kommer att synas på Åland. Ett exempel på delad behörighet är arbetslöshetsförmåner, där också vi lämnade in [ett remissvar](#) och lyfte fram oron över att de föreslagna ändringarna kan påverka barnfamiljer annorlunda på Åland än i riket och att konsekvenserna för barnfamiljer på Åland behöver bedömas ordentligt på förhand.

Rädda Barnen på Ålands tidigare utlåtande via webbplatsen utlåtande.fi gällande regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa och av vissa andra lagar:

*Diarienummer för begäran om utlåtande: VN/20721/2023*

<https://www.lausuntopalvelu.fi/SV/Proposal/Participation?proposalId=16c6f1c8-9bcb-400c-80a9-7a863db4975d>

## **Situationen på Åland**

Ifall de föreslagna ändringarna träder i kraft också på Åland ser vi det i dagens sammanhang med hög inflation och ökad fattigdom i barnfamiljer som orimligt att försvaga välfärden för barnfamiljer som lever i ekonomisk utsatthet genom att skära ned bostadsbidragen.

Statistik från Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) visar att sedan år 2015 har en större andel åländska barn levt i risk för fattigdom jämfört med ålänningarna i allmänhet. Nedskärningar i sociala förmåner som drabbar barnfamiljer i de mest utsatta ställningar är inte hållbar ekonomisk politik utan de eventuella besparingar som görs nu riskerar istället att betyda ökade framtida kostnader. Det har även konsekvenser för barnen här och nu. Att växa upp i fattigdom riskerar allvarliga konsekvenser för barn bland annat en ökad risk för sämre fysisk och psykisk hälsa och ökad risk för utsatthet även i vuxen ålder.

Enligt regeringens proposition drabbar ändringarna hushållen på Åland hårdare än hushållen i resten av landet. Relativt sett faller flest hushåll utanför systemet på Åland (relativ förändring av antalet mottagare på Åland är nästan -20%). I euro minskar bidraget med i genomsnitt 94 euro per hushåll på Åland. I övriga landskap på fastlandet (förutom Nyland) är förändringen i

Jonna Varsa

Barnkonventionsansvarig

Lotta Angergård

Verksamhetsledare

**Rädda Barnen på Åland**

16.11.2023

genomsnitt 70–79 euro per hushåll. Detta förutsätter att ändringarna träder i kraft också på Åland.

Utgående från tillgänglig statistik i december 2022 var 536 hushåll berättigade till allmänt bostadsbidrag på Åland. Av hushållen var 503 hyresbostäder. Det genomsnittliga bostadsbidraget för hyresbostäderna var 329,79 euro. 249 av hushållen som får bostadsbidrag är barnfamiljer. Av dem består 188 hushåll av ensamförsörjare och av alla ensamförsörjande barnfamiljer består 91 % av en ensam mamma med barn.<sup>1</sup>

Enligt regeringens proposition påverkar ändringarna alla som får allmänt bostadsbidrag, även om det sänkta allmänna bostadsbidraget kommer att kompenseras fullt ut av utkomststödet för mottagarna av utkomststöd. Det ser vi inte som positiv utveckling eftersom utkomststödet är ett ekonomiskt bidrag som ska beviljas i sista hand. Utkomststödet på Åland har enligt ÅSUB:s tidigare bedömningar underutnyttjats på Åland jämfört med resten av Finland. Enligt ÅSUB:s estimering från år 2016 är utnyttjandegraden av utkomststödet (hur mycket av det berättigade utkomststödet används) på Åland endast hälften av vad den är i Finland som helhet. Enligt en preliminär analys kan den uppseendeväckande låga täckningsgraden på Åland bero att de potentiella klienternas benägenhet att utnyttja stödet är särskilt lågt i ett småskaligt samhälle. Det kan även bero på bristande kunskap om rättigheterna hos klienterna. På Åland ansöks utkomststödet från en annan myndighet (Kommunernas socialtjänst) än från de som beviljar arbetslöshetsförmåner (AMS). Alla familjer som har rätt till utkomststöd efter förändringarna kommer inte att kunna ansöka om det på grund av sin betungande levnadssituation, eller eftersom de inte vet att de har rätt till utkomststöd.

**Ytterligare information:**

Jonna Varsa, Barnkonventionsansvarig: [jonna@raddabarnen.ax](mailto:jonna@raddabarnen.ax), +358 457 344 8483

Lotta Angergård, Verksamhetsledare: [lotta@raddabarnen.ax](mailto:lotta@raddabarnen.ax), +358 457 3613 919

---

<sup>1</sup> [https://www.lagtinget.ax/dokument/lagforslag-222022-2023-54028#\\_Toc131668748](https://www.lagtinget.ax/dokument/lagforslag-222022-2023-54028#_Toc131668748)